

Rheoliadau Safonau'r Gymraeg
Adroddiad monitro
2016-17

UNED DDATA LLYWODRAETH LEOL ~ CYMRU
LOCAL GOVERNMENT DATA UNIT ~ WALES

Cynnwys

Rhagymadrodd.....	2
Ein safonau.....	3
Cydymffurfiaeth	5
Safonau Cyflenwi Gwasanaethau	5
Safonau Gweithredol.....	8
Safonau Llundio Polisiau	13
Safonau Cadw Cofnodion	14
Atodiad A – Archwiliad o sgiliau iaith Gymraeg.....	16

Rhagymadrodd

Sefydlwyd yr Uned Ddata yn 2001 fel cwmni sector cyhoeddus, di-elw i roi cyngor, arweiniad a chefnogaeth i lywodraeth leol yng Nghymru mewn perthynas â materion data ac ystadegau.

Rydym yn gwmni llywodraeth leol Cymru sydd â Bwrdd Cyfarwyddwyr a etholir gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Caiff rheolaeth weithredol feunyddiol ei darparu gan y Cyfarwyddwr Gweithredol a'r arweinwyr strategol.

Er bod gennym Gynllun Iaith Gymraeg ar waith ar sail wirfoddol ers 2008, sefydlodd Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 fframwaith cyfreithiol i osod dyletswyddau ar rai cyrff penodol i gydymffurfio â safonau mewn perthynas â'r Gymraeg drwy is-ddeddfwriaeth (Rheoliadau Safonau'r Gymraeg).

Yn ystod 2012-13 ymgynghorodd Comisiynydd y Gymraeg ynghylch set o Safonau drafft. Gwnaethom ymateb yn ffurfiol i'r ymgynghoriad cyhoeddus ar y Safonau ym mis Awst 2012 ac ym mis Chwefror 2015 cyflwynom ein hymateb i ymchwiliad Safonau'r Comisiynydd.

Yn dilyn yr ymchwiliad hwn rhoddodd y Comisiynydd Hysbysiad Cydymffurfio i ni. Pennodd hyn y safonau mae angen i ni gydymffurfio â hwy. Rhoddwyd yr Hysbysiad i ni ar 25 Gorffennaf 2016, gan osod ein terfyn amser cyntaf ar gyfer cydymffurfio ar 25 Ionawr 2017 a'n hail terfyn amser ar 25 Gorffennaf 2017.

Ar gyfer 2016-17, mae hyn yn golygu y buom o dan ein Cynllun Iaith Gymraeg yn ogystal ag o dan y Safonau.

Rydym wedi darparu cymorth i staff er mwyn gwneud yn siŵr eu bod yn llwyr ddeall unrhyw wahaniaethau rhwng y ddau a'u bod yn gweithio o dan ein Safonau wrth symud tua'r dyfodol. Mae'r holl staff yn ymwybodol bod rhaid iddynt ystyried y Gymraeg ym mhopeth maent yn ei wneud ac mae'n staff yn gyfarwydd ag ymgynghori â'n Tîm Gwasanaethau Iaith am gymorth yn hyn o beth.

Ein safonau

Ar gyfer ein terfyn amser cyntaf ar gyfer cydymffurfio (25 Ionawr 2017), roedd angen i ni fodloni 86 safon, ac 20 safon atodol, cyfanswm o 126 o safonau. Mae gan Fesur y Gymraeg bum maes safonau, sef: Cyflenwi gwasanaethau; Gweithredol; Llunio polisi; Cadw cofnodion a Hybu. Nid oedd gennym unrhyw safonau i gydymffurfio â hwy o dan 'Hybu'. Dengys Tabl 1 nifer y safonau bu'n rhaid i ni gydymffurfio â hwy erbyn 25 Ionawr 2017, yn ôl maes eu dosbarthiad. Dengys Tabl 2 nifer y safonau atodol, wedi eu dadansoddi yn ôl maes.

Tabl 1 – Nifer y safonau yn ôl maes

Maes safonau	Nifer o safonau
Cyflenwi Gwasanaethau	51
Gweithredu	19
Llunio Polisi	9
Cadw Cofnodion	7
Hybu	0

Tabl 2 – Nifer y safonau atodol yn ôl maes

Maes safonau	Nifer o safonau
Atodol - Cyflenwi Gwasanaethau	6
Atodol - Gweithredu	6
Atodol - Llunio Polisi	2
Atodol - Cadw Cofnodion	6
Atodol - Hybu	0

Perchnogaeth gorfforaethol sydd gan ein safonau. Y Pennaeth Gwasanaethau laith, gyda chefnogaeth y Swyddog laith, sy'n gyfrifol am wneud yn siŵr ein bod yn dilyn y polisiau a'r gweithdrefnau sydd gennym ar waith er mwyn i ni barhau i gydymffurfio â'r safonau. Serch hynny, mae pob aelod o staff yn gyfrifol am wneud yn siŵr eu bod yn cydymffurfio â'n safonau, yn ogystal â'n herio ni fel sefydliad i wneud yn siŵr ein bod yn gwneud popeth a allwn i gefnogi ac annog defnydd y Gymraeg.

Mae'r safonau ar gael i staff ar ein gwefan lle rhoddir cyhoedduswydd clir iddynt. Mae ein Bwrdd yn cymryd diddordeb brwd mewn sut rydym yn cydymffurfio ac yn derbyn yr wybodaeth ddiweddaraf am ein cydymffurfiaeth. Pe bawn yn derbyn unrhyw gwynion, byddai gwybodaeth lawn yn cael ei rhoi iddynt hwy. Mae ein hadroddiad blynyddol am ein cydymffurfiaeth hefyd yn cael ei gytuno gan y Bwrdd cyn cael ei gyhoeddi.

Cynhaliwn sesiynau rheolaidd gyda'n staff pan gânt y cyfle i drafod unrhyw anghenion sydd ganddynt yn nhermau defnyddio neu ddysgu Cymraeg. Mae ein Swyddog laith a'n Swyddog Cyfathrebu yn monitro'n cydymffurfiaeth hefyd drwy wirio ein presenoldeb allanol.

Mae'r Cyfarwyddwr Gweithredol yn derbyn gwybodaeth reolaidd mewn perthynas â'n cynllun oddi wrth y Pennaeth Gwasanaethau laith. Mae'r Pennaeth Gwasanaethau laith yn derbyn

gwybodaeth/adborth/adroddiadau cryno rheolaidd mewn perthynas â'n safonau oddi wrth ein Swyddog Iaith.

Rhoi cyhoeddusrwydd i'r safonau a'n cydymffurfiaeth

Mae dogfen sy'n rhestru'r holl safonau mae gennym ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, sut rydym yn cydymffurfio â hwy, a sut byddwn yn monitro'n cydymffurfiaeth ar gael ar ein gwefan. Mae gennym dudalen benodol ar ein [gwefan](#) sy'n cadw gwybodaeth mewn perthynas â'n cydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg.

Ceisiadau am wybodaeth oddi wrth y Comisiynydd

Rydym o dan ddyletswydd i ddarparu gwybodaeth mewn perthynas â sut rydym yn cydymffurfio â'r safonau pe bai Comisiynydd y Gymraeg neu Swyddfa'r Comisiynydd yn gofyn amdano. Yn ystod y flwyddyn 2016-17, ni wnaed yr un cais.

Cwynion

Yn ystod 2016-17, daethom o dan ein Cynllun Iaith Gymraeg a Safonau'r Gymraeg fel ei gilydd. Ni chawsom unrhyw gwynion mewn perthynas â'n cydymffurfiaeth â'r Cynllun Iaith Gymraeg. Dengys Tabl 3 na chawsom unrhyw gwynion mewn perthynas â'n cydymffurfiaeth ag unrhyw safonau, mewn unrhyw faes.

Tabl 3 – Nifer y cwynion mewn perthynas â chydymffurfiaeth yr Uned Ddata â Safonau'r Gymraeg

Maes safonau	Nifer o gwynion
Cyflenwi Gwasanaethau	0
Gweithredu	0
Llunio Polisi	0
Cadw Cofnodion	0

Mae ein polisi cwynion ar gael ar ein gwefan ac mae copïau ar gael oddi wrth ein swyddfeydd. Nid ydym wedi cael yr un cais am gopïau o'n polisi cwynion.

Cydymffurfiaeth

Safonau Cyflenwi Gwasanaethau

Mae'r safonau Cyflenwi Gwasanaethau yn ymwneud â sut rydym yn rhyngweithio â'n cwsmeriaid a'n rhanddeiliaid.

Tan mis Ionawr eleni (ein terfyn amser cyntaf ar gyfer cydymffurfio), gwnaethom ryngweithio a chyfathrebu â'n partneriaid, rhanddeiliaid a'n cwsmeriaid yn unol â chymalau 4.1 i 4.10 ein Cynllun Iaith. Ers Ionawr, rydym wedi gwneud hynny yn unol â'r safonau Cyflenwi Gwasanaethau perthnasol.

Gohebiaeth ysgrifenedig

Pan nad ydym yn gwybod pa iaith sydd orau gan y sawl rydym yn cysylltu â hwy, mae'r holl ohebiaeth gychwynnol yn ddwyieithog, gyda'r Gymraeg naill ai ar yr ochr chwith, neu'n gyntaf. Cofnodwn ddewisiadau iaith ar gyfer y mwyafrif o bobl rydym mewn cysylltiad â hwy'n rheolaidd.

Pan fyddwn yn gohebu â grŵp o bobl, mae'r cyfathrebu'n ddwyieithog. Mae gennym nifer o weithgorau rydym yn cyfathrebu â hwy'n rheolaidd, ac yn achos y gweithgorau hyn, sefydlwn a chofnodwn iaith gwaith y gweithgor a chyfathrebwm yn unol â hynny.

Galwadau ffôn

Rydym wedi gweithredu system ffôn newydd ar ein prif rif ffôn sy'n galluogi'r galwr i ddewis a ydyw am siarad â rhywun yn Gymraeg neu Saesneg. Rydym wedi rhoi cyfarwyddyd pellach i staff ar sut i ddelio â galwadau a sut mae gwneud yn siŵr bod galwyr yn derbyn y gwasanaeth gorau posib. Mae hyn yn cynnwys arweiniad i'n staff sy'n siarad Cymraeg a'r rhai di-Gymraeg i sicrhau bod cydbwysedd rhwng aelod o staff yn gallu darparu'r wybodaeth mae galwr wedi gofyn amdani, a'u gallu i wneud hynny yn y Gymraeg. Mae hyn yn arbennig o berthnasol i ni o ystyried natur arbenigol ein gweithgarwch.

Cyfarfodydd

Wrth drefnu cyfarfodydd, gwiriwn ddewisiadau iaith y sawl sy'n mynychu a chynigiwn gyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i Saesneg.

Yn ystod y flwyddyn, nid yw'r un o'n cwsmeriaid neu rhanddeiliaid wedi gofyn i unrhyw hyfforddiant gael ei gyflenwi nac i gyfarfodydd gael eu cynnal yn y Gymraeg, nac i wasanaethau cyfieithu ar y pryd gael eu darparu.

Mae ein Bwrdd wedi penderfynu cynnal eu cyfarfodydd drwy gyfrwng Saesneg yn unig, ond mae'r cofnodion yn cael eu darparu yn y Gymraeg a Saesneg fel ei gilydd. Mae'r dewis hwn yn cael ei adolygu pan fydd aelodaeth yn newid.

Digwyddiadau

Cynhaliom ein Digwyddiad Hysbysrwydd Cenedlaethol ym mis Mawrth. Roedd cynadledwyr yn gallu cofrestru ar-lein yn Gymraeg neu Saesneg, a dewisodd dau o blith y 120 a gofrestrodd wneud hynny yn y Gymraeg. Yn rhan o'r broses gofrestru, holwyd cynadledwyr ym mha iaith roeddent am dderbyn gohebiaeth a deunyddiau'r gynhadledd. Gofynnodd pedwar am ohebiaeth a deunyddiau Cymraeg. Gwnaethom holi'r sawl a gofrestrodd hefyd a oeddent yn bwriadu cyfrannu at y diwrnod yn Gymraeg ac a fyddai angen cyfieithiad ar y pryd

arnynt pe bai cydweithwyr yn defnyddio'r Gymraeg ar y diwrnod. Dywedodd saith cynadleddwr y byddai unrhyw gyfraniadau byddent yn eu gwneud ar y diwrnod yn Gymraeg.

Ar y diwrnod, cafodd dwy o'r sesiynau grŵp trafod eu cynnal, o leiaf yn rhannol, drwy gyfrwng y Gymraeg. Roeddem wrth ein bodd i allu hwyluso hyn. Roedd yr holl arwyddion a deunyddiau arddangos eraill yn ddwyieithog gyda'r Gymraeg wedi ei lleoli lle byddai'n debygol i gael ei darllen yn gyntaf.

Rydym yn parhau i weithredu'r canlynol yn ein cynadledau:

- Rhoi'r dewis i gynadleddwyr gofrestru yn y Gymraeg;
- Daparu pecynnau cynhadledd Cymraeg i'r cynadleddwyr;
- Nodi'r siaradwyr Cymraeg ar y rhestr o gynadleddwyr;
- Bydd bathodynau enw siaradwyr Cymraeg yn dwyn symbol "Iaith Gwaith";
- Annog siaradwyr Cymraeg i rwydweithio yn ystod egwyliau cinio/coffi yn Gymraeg; a
- Cheisio annog unrhyw aelodau panel /siaradwyr/Cadeirydd Cymraeg i ddefnyddio'r Gymraeg.

Cyhoeddusrwydd, arwyddion a deunyddiau

Mae unrhyw ddeunydd yn cael ei gynhyrchu yn unol ag egwyddorion dylunio dwyieithog. Mae ein cyhoeddiadau ni (yn hytrach na'r rhai y cawn ein comisiynu i'w cynhyrchu, a wnawn yn unol â manylebau'n cwmser), ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg neu'n ddwyieithog, yn dibynnu ar beth sy'n cael ei gynhyrchu.

Caiff pob arwydd a godir gennym ni naill ai'n ddwyieithog, neu mae fersiwn Gymraeg a fersiwn Saesneg, gyda'r Gymraeg yn cael ei lleoli lle bo'n debygol o gael ei darllen yn gyntaf.

Ein gwefan a'n presenoldeb ar gyfryngau cymdeithasol

Mae ein [gwefan](#) yn gwbl ddwyieithog ac yn gadael i defnyddwyr doglo rhwng tudalennau Cymraeg a Saesneg yn rhwydd. Mae ein system [ddata ar-lein](#) hefyd yn gwbl ddwyieithog ac yn cynnig y gallu i doglo rhwng tudalennau Cymraeg a Saesneg.

Mae gennym gyfrifon [Twitter](#) a [Facebook](#) ar gyfer y busnes. Rydym yn postio negeseuon yn Gymraeg a Saesneg, nid yw terfynau cymeriadau trydarau fel arfer yn caniatáu trydarau dwyieithog. Defnyddiwn blatfform cyfryngau cymdeithasol sy'n ein galluogi i lwytho'n trydarau ymlaen llaw ac amserlennu pryd y cânt eu cyhoeddi sy'n golygu bod y Gymraeg a'r Saesneg ar gael yn gydamserol.

Y Dderbynfa

Mae gofod ein swyddfa wedi'i leoli o fewn sefydliad arall ac, yn ogystal, oherwydd natur ein busnes, fel arfer dim ond gydag apwyntiad a derbyniwn ni ymwelwyr. Yn ystod y flwyddyn ariannol 2016-17, nid oedd deiliaid swydd y derbynydd (a fu yn y swydd ers 10 mlynedd) yn siaradwr Cymraeg. Fodd bynnag, roedd ein staff eraill sy'n siaradwyr Cymraeg ar gael i ddarparu unrhyw wasanaethau derbyn Cymraeg lle bo angen. Ar gyfer 2017-18, o ganlyniad i ymddeoliad, caiff swydd y derbynydd ei hystyried yn un lle mae'r Gymraeg yn hanfodol gyda deiliaid y swydd yn gallu darparu'r holl wasanaethau yn y Gymraeg a Saesneg fel ei gilydd.

Mae'r holl arwyddion yn y dderbynfa naill ai'n ddwyieithog neu yn y Gymraeg a'r Saesneg. Hefyd mae gennym arwydd yn yn y Gymraeg a'r Saesneg sy'n annog ein hymwelwyr i ddefnyddio'r Gymraeg. Gofynnir i'n holl staff wisgo llinyn neu fathodyn iaith Gwaith i adael i'n hymwelwyr wybod eu bod yn gallu siarad Cymraeg.

Contractau

Ni chafodd unrhyw gontractau eu gosod allan i dendr yn ystod 2016-17.

Codi ymwybyddiaeth o wasanaethau Cymraeg

Gwnawn yn siŵr fod ein holl gwsmeriaid yn deall yr hyn rydym yn gallu ei gyflenwi yn y Gymraeg. Gan fod llawer o'n gwaith yn cael ei gyflenwi ar ran eraill, parchwn eu gofynion iaith hwythau. Serch hynny, cynhwyswn opsiynau o ran yr hyn a all gael ei gyflenwi yn y Gymraeg fel rhan o'n proses pennu cwmpas gyda'r cwsmer. Ein hargymhelliad fel arfer yw i bob adroddiad terfynol, gwefan ac arsyllfeydd yn gwbl ddwyieithog, gyda fersiynau Cymraeg a Saesneg sydd â'r un statws, ar gael.

Safonau Gweithredol

Defnyddio'r Gymraeg yn y gwaith

Yn ystod 2016-17, cyflwynom bolisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol. Yn ogystal â threfnu ei fod ar gael ar ein Hallrwyd, cafodd ei anfon at bob aelod staff gyda gofyniad iddynt ei ddarllen. Mae'r polisi yn cynnwys canllawiau i staff ar ba ryngwynebau Cymraeg sydd ar gael iddynt a sut i wneud cais iddynt gael eu gosod. Mae'r polisi yn cynnwys dolen hefyd â Cysill ar-lein a Microsoft Translator fel offer a all gael eu defnyddio (gyda gofal).

Sgiliau Cymraeg y gweithlu

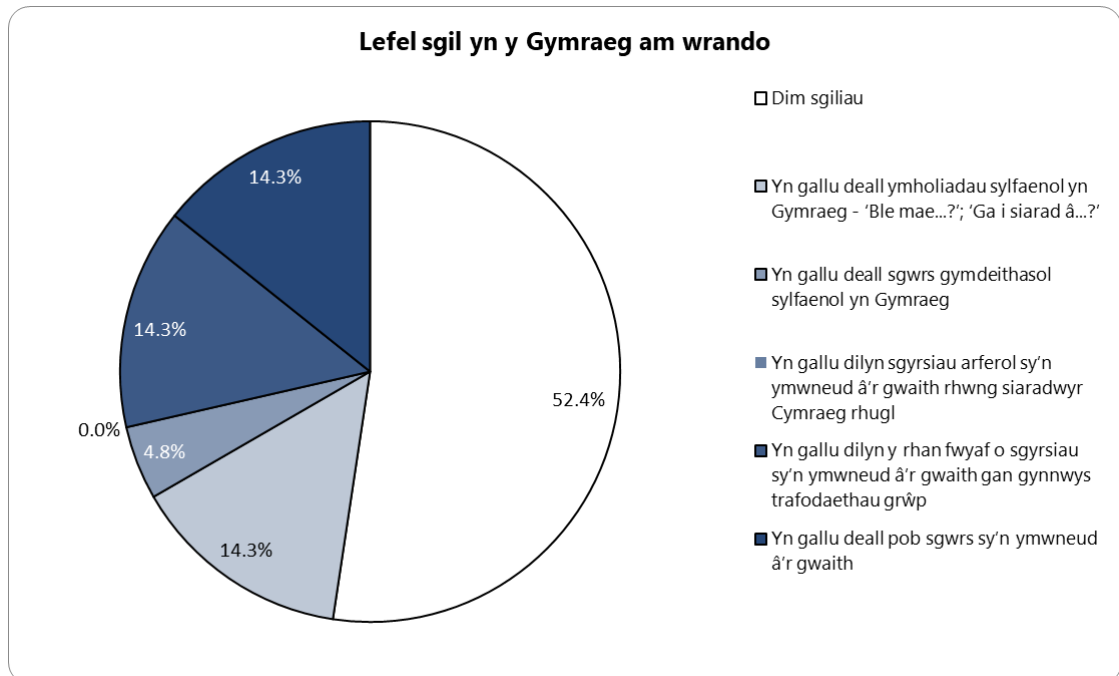
Ym mis Mawrth 2017, cynhaliom archwiliad o sgiliau Cymraeg ein staff ac unrhyw ddiddordeb a oedd ganddynt mewn datblygu sgiliau Cymraeg. Gwelir copi o'r arolwg yn Atodiad A.

Ar adeg yr archwiliad roeddem yn cyflogi 24 aelod o staff. Roedd dau aelod o staff wedi eu secondio i gyrrff eraill ac roedd aelod arall ar absenoldeb mamolaeth. Ni ymatebodd y staff hyn i'r archwiliad.

Gofynnwyd i'r staff ddweud wrthym am lefel eu sgiliau, gan ddefnyddio Sgiliau Cymraeg – asesu'r gweithle (a bennir yn Recriwtio: Ystyriaethau'r Gymraeg Comisiynydd y Gymraeg), am wrando; darllen; siarad ac ysgrifennu Cymraeg.

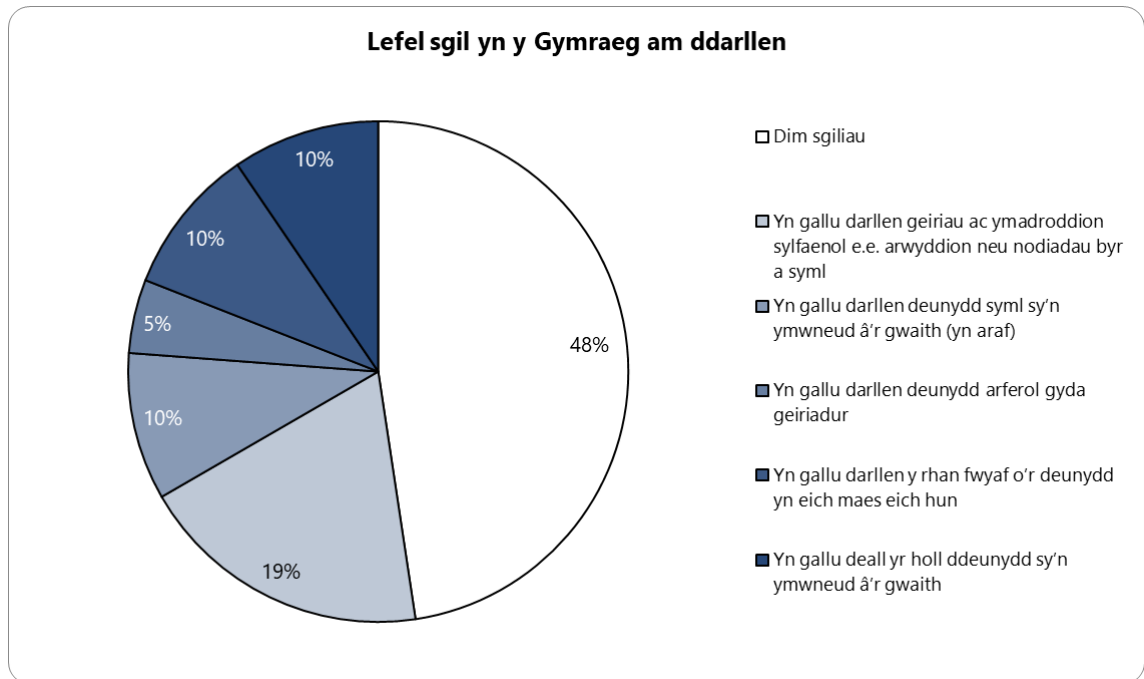
Dengys Ffigur 1 fod 14.3% o staff yn gallu deall pob sgwrs yn y Gymraeg yn llawn, gan gynnwys gwaith. Roedd gan 47.6% o'n staff sgiliau gwranddo sylfaenol o leiaf, yn gallu deall ymholiadau Cymraeg sylfaenol.

Ffigur 1 – Sgiliau gwranddo Cymraeg y staff, Mawrth 2017

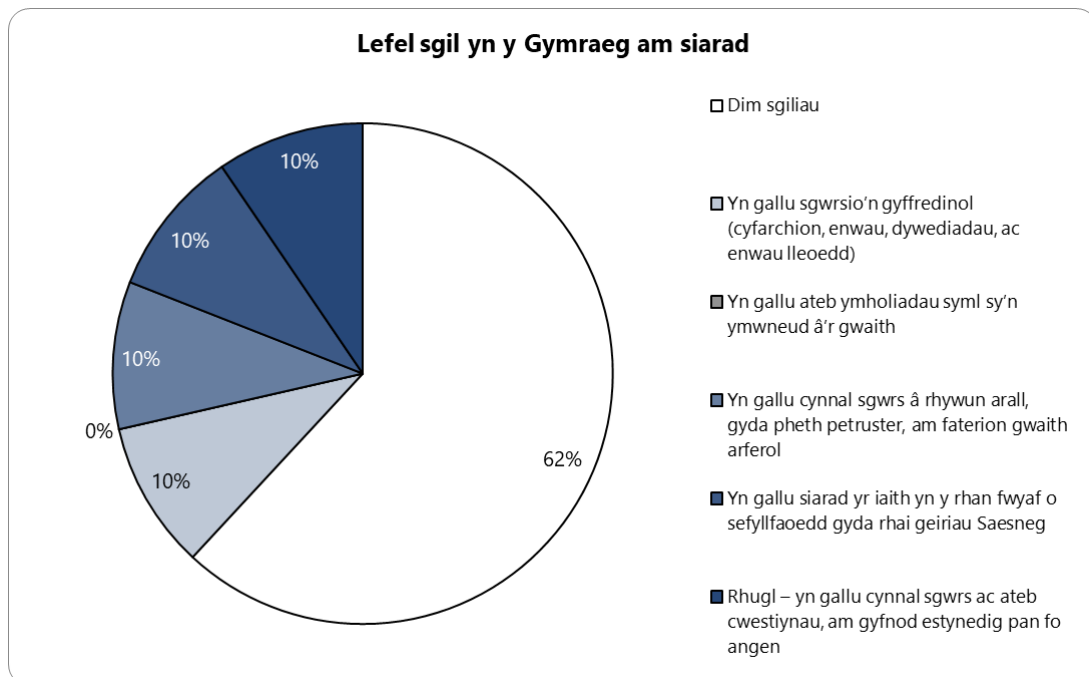
Dengys Ffigur 2 i'r mwyafrif o staff deimlo eu bod yn gallu darllen geiriau ac ymadroddion sylfaenol o leiaf (52.4%). Teimlai 9.5% eu bod yn gallu deall unrhyw ddeunydd sy'n ymwneud â gwaith, gyda 9.5% yn gallu darllen y rhan fwyaf o ddeunyddiau yn eu maes eu hun.

Ffigur 2 – Sgiliau darllen Cymraeg y staff, Mawrth 2017

Dengys Ffigur 3 fod gan 38.1% o'n staff ryw lefel o Gymraeg llafar. Teimlai 9.5% o'n staff eu bod yn gwbl rugl yn y Gymraeg ac yn gallu cynnal sgwrs ac ateb cwestiynau, tra bod 9.5% yn teimlo eu bod yn gallu siarad yr iaith yn y mwyafrif o sefyllfaoedd, gan ddefnyddio rhai geiriau Saesneg.

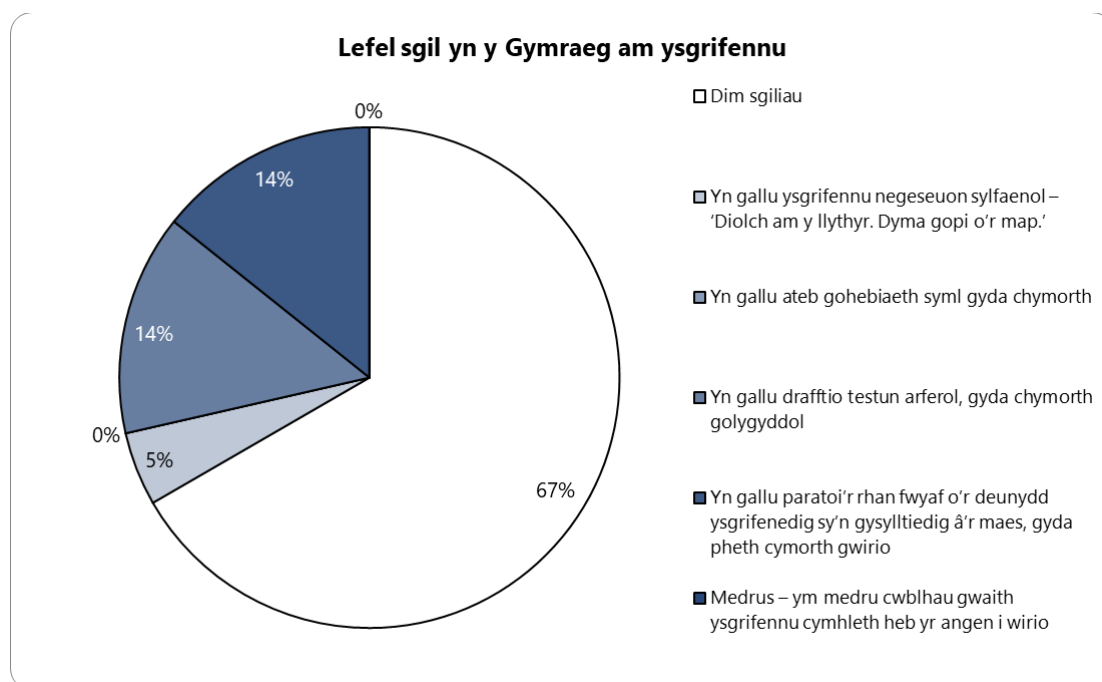
Ffigur 3 – Sgiliau siarad Cymraeg y staff, Mawrth 2017

Dengys Ffigur 4 lefel y sgiliau roedd staff yn teimlo eu bod ganddynt o ran eu Cymraeg ysgrifenedig. Teimlai 33.3% o staff fod ganddynt ryw faint o allu i ysgrifennu Cymraeg. Ni

theimlai'r un o'n staff eu fod yn ddigon medrus i allu cwblhau gwaith ysgrifenedig cymhleth heb yr angen i'w ddiwygio, gyda 14.3% yn teimlo eu bod yn gallu paratoi'r rhan fwyaf o ddeunydd ysgrifenedig mewn perthynas â'u maes gwaith hwy, gydag ychydig o gymorth yn nhermau adolygu. Mae ein prosesau mewnol yn gofyn i'r holl staff, beth bynnag y bo lefel eu cymhwysedd, gael eu gwaith wedi ei wirio gan Wasanaethau Iaith er mwyn sicrhau cysondeb ar draws y busnes. Efallai bod hyn yn effeithio ar eu hyder am fod eu gwaith yn agored i'w adolygu.

Ffigur 4 – Sgiliau ysgrifennu Cymraeg y staff, Mawrth 2017

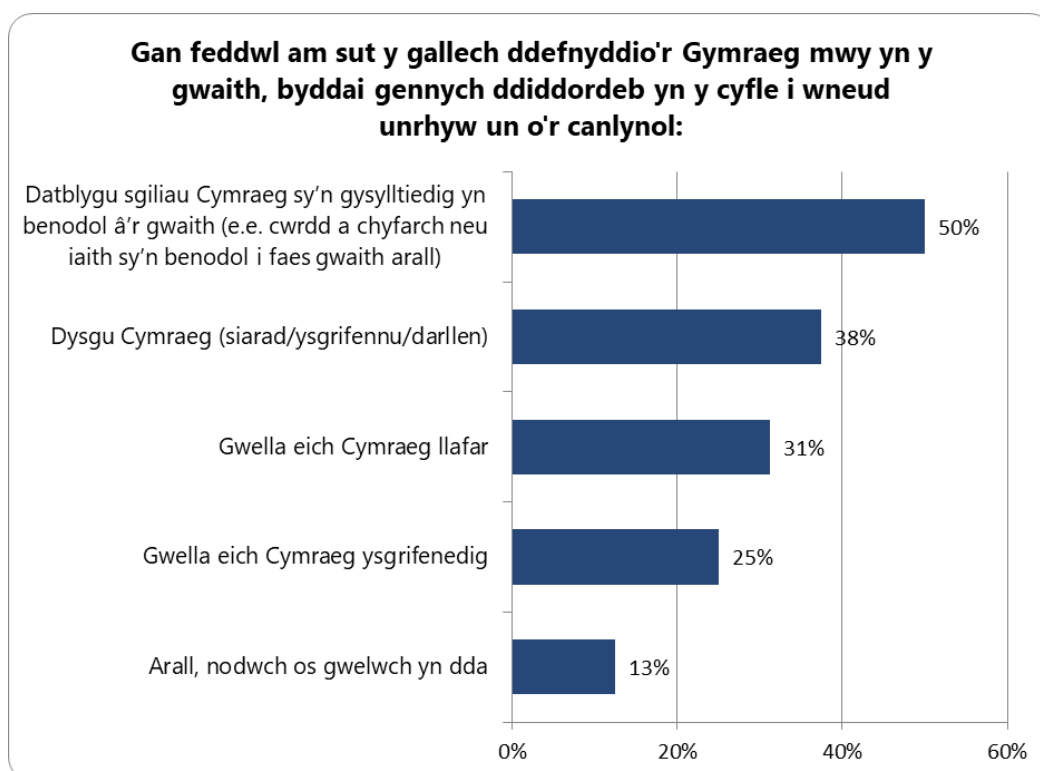
Yn unol â'r safonau Cadw Cofnodion, rydym wedi cadw cofnod o bob ymateb i'r archwiliad.

Datblygu sgiliau Cymraeg ein staff

Ar hyn o bryd mae gennym un aelod o staff sydd wedi ymrestru ar gwrs Cymraeg.

Yn rhan o'r archwiliad sgiliau, manteisiom ar y cyfle ddeall mwy am sut hoffai staff ddefnyddio'r Gymraeg mwy yn y gwaith. Dengys Ffigur 5 i 50% o staff ddweud yr hoffent ddatblygu sgiliau Cymraeg sy'n gysylltiedig â'r gwaith. Hoffai 31.3% o'n staff sy'n siarad Cymraeg wella eu Cymraeg llafar, tra byddai 25.0% yn hoffi'r cyfle i wella eu Cymraeg ysgrifenedig.

Ffigur 5 – Defnyddio'r Gymraeg yn y gwaith, Mawrth 2017

Gofynnwyd ni gwestiwn terfynol, pen-ogored hefyd sef a hoffai unrhyw un ddweud unrhyw beth arall wrthym am sut maent yn defnyddio, neu sut hoffent ddefnyddio, Cymraeg yn y gwaith. Awgrymodd un ateb sefydlu grŵp o ddysgwyr i roi'r cyfle iddynt ymarfer eu Cymraeg yn fwy. Teimlent fod bwch rhwng sgiliau staff a oedd yn dysgu a'r sawl yr oedd eu Cymraeg yn fwy sefydledig a'i gwneud yn anodd iddynt ymuno â sgysiau Cymraeg. Mae hyn yn rhywbeth byddwn yn ei ystyried, efallai ar y cyd â chydweithwyr mewn sefydliadau partner lleol eraill.

Bwriadwn weithio gyda Phrifysgol Caerdydd i ddarparu amrediad o gyrsiau hyfforddiant i fodloni'r anghenion sydd wedi eu nodi.

Cynhaliom ni hyfforddiant ymwybyddiaeth o'r Gymraeg i'r mwyafrif o'n staff. Dywedodd y staff a'i fynychodd fod y cwrs yn addysgiadol iawn. Atgoffodd y cwrs staff am hanes yr iaith a pham mae'r ddeddfwriaeth mor bwysig er mwyn cadw a thyfu'r iaith. Bu'r hyfforddiant yn ddefnyddiol i'r holl staff ac yn ôl eu hadborth roedd ganddynt ddealltwriaeth lawer gwell o ddiben y Ddeddf yn dilyn yr hyfforddiant.

Llofnodion e-bost a negeseuon awtomeiddiedig

Mae ein llofnodion e-bost yn gwbl ddwyieithog, gyda'r Gymraeg yn gyntaf. I'r staff hynny sy'n teimlo'n gyfforddus i'w chynnwys, mae gennym fersiwn o'r llofnod sy'n cynnwys symbol iaith Gwaith. Mae llofnodion e-bost hefyd yn cynnwys datganiad sy'n ei gwneud yn glir y croesawn ohebiaeth yn y Gymraeg neu Saesneg ac y caiff y ddwy eu trin yn gyfartal.

Mae ein safonau corfforaethol yn mynnu bod pob neges "allan o'r swyddfa" yn ddwyieithog, gyda'r Gymraeg yn gyntaf. Mae gennym dempled i staff ei ddefnyddio er mwyn sicrhau cysondeb a chywirdeb ar draws y busnes.

Hyfforddiant staff

Yr unig hyfforddiant mewnol oedd y cwrs ymwybyddiaeth iaith. Ni ofynnodd unrhyw staff am wneud y cwrs yn y Gymraeg. Mae'r mwyafrif o'r cyrsiau hyfforddiant mae staff yn eu mynychu yn gyrsiau hyfforddiant sy'n cael eu darparu'n allanol.

Recriwtio

Yn ystod 2016-17 roedd gennym ddwy swydd wag. Rolau newydd oedd y rhain a oedd ill dwy yn swyddi datblygwr technegol lle roedd sgiliau codio'n hanfodol. Penderfynwyd, oherwydd natur dechnegol y swyddi, a'r ffaith y byddent yn gweithredu'n fewnol, eu hysbysebu fel 'sgiliau Cymraeg yn ddymunol'.

Fel y cyfryw, cafodd y swyddi hyn eu hysbysebu yn y Gymraeg a Saesneg ac, yn ogystal â nodi'r ffaith bod y Gymraeg yn ddymunol, nodwyd hefyd y câi ei hystyried yn fantais. Dywedodd yr hysbyseb fod croeso i ymgeiswyr gyflwyno'r wybodaeth ofynnol yn y naill iaith neu'r llall. Roedd y pecynnau recriwtio llawn, gan gynnwys ein fframwaith cymwyseddau a'r disgrifiadau swydd, ar gael yn y Gymraeg a Saesneg.

Fel rhan o'r broses recriwtio hon, ni chawsom yr un cais yn y Gymraeg.

Fel arfer nid ydym yn defnyddio ffurflenni cais. Serch hynny, pan fyddwn wedi creu rhestr fer, ni waeth ym mha iaith roedd y cais, gwiriwn ym mha iaith hoffai pob un o'r ymgeiswyr gynnal eu cyfweiliad a nodwn y byddai cyfieithu ar y pryd, o Gymraeg i Saesneg, ar gael pe baent ym gael cyfweiliad yn y Gymraeg.

Arwyddion

Mae pob arwydd newydd sy'n cael ei chodi gennym ni yn ein swyddfeydd yn cael ei darparu yn y Gymraeg a Saesneg fel ei gilydd, naill ai'n ddwyieithog gyda'r Gymraeg yn gyntaf, neu ar wahân gyda'r Gymraeg yn cael ei lleoli er mwyn bod yn debygol o gael ei darllen yn gyntaf. Bydd y ddwy yn defnyddio'r un maint ffont.

Safonau Llunio Polisiâu

Yn ystod 2016-17 cyflwynom ni un polisi newydd ynghylch defnyddio'r Gymraeg yn fewnol. Diben y polisi hwn oedd annog a hyrwyddo defnydd y Gymraeg yn fewnol, gan amlygu ei ddefnydd fel ei bod hi'n rhan o ddiwylliant y swyddfa.

Ni chafodd unrhyw benderfyniadau polisi eu gwneud, felly nid oedd yr un yn destun ymchwil neu ymgynghori.

Yn ystod 2016-17 ni chafodd unrhyw bolisiau eu diwygio na'u didweddarau.

Safonau Cadw Cofnodion

Cwynion

Yn ystod 2016-17 ni chawsom unrhyw gwynion.

Llunio Polisi

Yn ystod 2016-17 datblygom ni un polisi newydd. Nod y polisi hwn oedd hyrwyddo defnydd y Gymraeg yn fewnol, gan sicrhau bod staff yn deall bod y Gymraeg yn cael ei chroesawu yn yr Uned Ddata. Mae hefyd yn atgoffa staff o'r rhyngwynebau Cymraeg ar gyfer ein meddalwedd sydd ar gael, pa gymorth a gwaith papur sydd ar gael iddynt drwy gyfrwng y Gymraeg a pha hyfforddiant maent yn gallu manteisio arno. Diben penodol y polisi yw hyrwyddo defnydd y Gymraeg gan staff, a gwneud yn siŵr nad yw'n cael ei gweld yn llai ffafiol na'r Saesneg.

Sgiliau Cymraeg

Cynhaliom ni archwiliad o sgiliau Cymraeg ein staff. Gwelir y canlyniadau yn y tablau isod. Yn ogystal, mae cofnod wedi cael ei gadw am bob aelod staff. Mae copi o'r cwestiynau a ofynnwyd i'w weld yn Atodiad A.

Sgiliau yn y Gymraeg am wrando

Sgiliau gwranddo	Nifer	Canran
Dim sgiliau	11	52%
Yn gallu deall ymholiadau sylfaenol yn Gymraeg - 'Ble mae...?'; 'Ga i siarad â...?'	3	14%
Yn gallu deall sgwrs gymdeithasol sylfaenol yn Gymraeg	1	5%
Yn gallu dilyn sgwrsiau arferol sy'n ymwneud â'r gwaith rhwng siaradwyr Cymraeg rhugl	0	0%
Yn gallu dilyn y rhan fwyaf o sgwrsiau sy'n ymwneud â'r gwaith gan gynnwys trafodaethau grŵp	3	14%
Yn gallu deall pob sgwrs sy'n ymwneud â'r gwaith	3	14%
Cyfanswm	21	100%

Sgiliau yn y Gymraeg am ddarllen

Sgiliau darllen	Nifer	Canran
Dim sgiliau	10	48%
Yn gallu darllen geiriau ac ymadroddion sylfaenol e.e. arwyddion neu nodiadau byr a syml	4	19%
Yn gallu darllen deunydd syml sy'n ymwneud â'r gwaith (yn araf)	2	10%
Yn gallu darllen deunydd arferol gyda geiriadur	1	5%
Yn gallu darllen y rhan fwyaf o'r deunydd yn eich maes eich hun	2	10%
Yn gallu deall yr holl ddeunydd sy'n ymwneud â'r gwaith	2	10%
Cyfanswm	21	100%

Sgiliau yn y Gymraeg am siarad

Sgiliau siarad	Nifer	Canran
Dim sgiliau	13	62%
Yn gallu sgwrsio'n gyffredinol (cyfarchion, enwau, dywediadau, ac enwau lleoedd)	2	10%
Yn gallu ateb ymholiadau syml sy'n ymwneud â'r gwaith	0	0%
Yn gallu cynnal sgwrs â rhywun arall, gyda pheth petruster, am faterion gwaith arferol	2	10%
Yn gallu siarad yr iaith yn y rhan fwyaf o sefyllfaoedd gyda rhai geiriau Saesneg	2	10%
Rhugl – yn gallu cynnal sgwrs ac ateb cwestiynau, am gyfnod estynedig pan fo angen	2	10%
Cyfanswm	21	100%

Sgiliau yn y Gymraeg am ysgrifennu

Sgiliau ysgrifennu	Nifer	Canran
Dim sgiliau	14	67%
Yn gallu ysgrifennu negeseuon sylfaenol –‘Diolch am y llythyr. Dyma gopi o’r map.’	1	5%
Yn gallu ateb gohebiaeth syml gyda chymorth	0	0%
Yn gallu drafftio testun arferol, gyda chymorth golygyddol	3	14%
Yn gallu paratoi’r rhan fwyaf o’r deunydd ysgrifenedig sy’n gysylltiedig â’r maes, gyda pheth cymorth gwirio	3	14%
Medrus – ym medru cwblhau gwaith ysgrifennu cymhleth heb yr angen i wirio	0	0%
Cyfanswm	21	100.0%

Atodiad A – Archwiliad o sgiliau iaith Gymraeg

Archwiliad o sgiliau iaith Gymraeg

Mae'r Rheoliadau Safonau'r Gymraeg yn gofyn ein bod yn cynnal archwiliad o sgiliau iaith Gymraeg ein staff yn flynyddol. Bydd eich atebion i'r cwestiynau sy'n dilyn yn cael eu cadw fel cofnod o'ch sgiliau iaith, hefyd, adroddir dadansoddiad o'r gweithlu yn ein hadroddiad blynyddol i'r Comisiynydd y Gymraeg.

Os oes gennych unrhyw gwestiynau neu ymholiadau am yr arolwg hwn, cysylltwch â Richard Palmer ar 029 2090 9500 neu e-bostiwch Richard.Palmer@uneddatacymru.gov.uk.

Os bydd gennych unrhyw broblemau wrth gwblhau'r arolwg hwn cysylltwch â Keely Jones ar 029 2090 9507 neu e-bostiwch Keely.Jones@uneddatacymru.gov.uk.

Diolch am eich cydweithrediad.

Eich sgiliau iaith Gymraeg

1. Rhowch eich enw, os gwelwch yn dda: *

Dylech chi ateb y canlynol ar sail eich sgiliau o ran y gwaith, yn hytrach nag yn y cartref neu'n gymdeithasol.

2. Dwedwch wrthym ni lefel eich sgil yn y Gymraeg am wrando: *

- Dim sgiliau
- Yn gallu deall ymholiadau sylfaenol yn Gymraeg - 'Ble mae...?'; 'Ga i siarad â...?'
- Yn gallu deall sgwrs gymdeithasol sylfaenol yn Gymraeg
- Yn gallu dilyn sgwrsiau arferol sy'n ymwneud â'r gwaith rhwng siaradwyr Cymraeg rhugl
- Yn gallu dilyn y rhan fwyaf o sgwrsiau sy'n ymwneud â'r gwaith gan gynnwys trafodaethau grŵp
- Yn gallu deall pob sgwrs sy'n ymwneud â'r gwaith

3. Dwedwch wrthym ni lefel eich sgil yn y Gymraeg am ddarllen: *

- Dim sgiliau
- Yn gallu darllen geiriau ac ymadroddion sylfaenol e.e. arwyddion neu nodiadau byr a syml
- Yn gallu darllen deunydd syml sy'n ymwneud â'r gwaith (yn araf)
- Yn gallu darllen deunydd arferol gyda geiriadur
- Yn gallu darllen y rhan fwyaf o'r deunydd yn eich maes eich hun
- Yn gallu deall yr holl ddeunydd sy'n ymwneud â'r gwaith

4. Dwedwch wrthym ni lefel eich sgil yn y Gymraeg am siarad: *

- Dim sgiliau
- Yn gallu sgwrsio'n gyffredinol (cyfarchion, enwau, dywediadau, ac enwau lleoedd)
- Yn gallu ateb ymholiadau syml sy'n ymwneud â'r gwaith
- Yn gallu cynnal sgwrs â rhywun arall, gyda pheth petruster, am faterion gwaith arferol
- Yn gallu siarad yr iaith yn y rhan fwyaf o sefyllfaoedd gyda rhai geiriau Saesneg
- Rhugl – yn gallu cynnal sgwrs ac ateb cwestiynau, am gyfnod estynedig pan fo angen

5. Dwedwch wrthym ni lefel eich sgil yn y Gymraeg am ysgrifennu: *

- Dim sgiliau
- Yn gallu ysgrifennu negeseuon sylfaenol –'Diolch am y llythyr. Dyma gopi o'r map.'
- Yn gallu ateb gohebiaeth syml gyda chymorth
- Yn gallu drafftio testun arferol, gyda chymorth golygyddol

- Yn gallu paratoi'r rhan fwyaf o'r deunydd ysgrifenedig sy'n gysylltiedig â'r maes, gyda pheth cymorth gwirio
- Medrus – ym medru cwblhau gwaith ysgrifennu cymhleth heb yr angen i wirio

6. Gan feddwl am sut y gallech ddefnyddio'r Gymraeg mwy yn y gwaith, byddai gennych ddiddordeb yn y cyfle i wneud unrhyw un o'r canlynol:

- Dysgu Cymraeg (siarad/ysgrifennu/darllen)
- Datblygu sgiliau Cymraeg sy'n gysylltiedig yn benodol â'r gwaith (e.e. cwrdd a chyfarch neu iaith sy'n benodol i faes gwaith arall)
- Gwella eich Cymraeg llafar
- Gwella eich Cymraeg ysgrifenedig
- Arall, nodwch os gwelwch yn dda:

7. Os oes unrhyw beth arall yr hoffech chi ei ddweud wrthym am sut y gwnewch, neu sut yr hoffech chi fod yn gallu defnyddio'r Gymraeg yn y gwaith, rhowch wybod i ni:

Diolch am gwblhau'r arolwg hwn. Bydd yr wybodaeth rydych wedi ei rhoi yn ein helpu i ddatblygu dulliau o ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle yn y dyfodol.

Os oes gennych unrhyw gwestiynau neu ymholiadau am yr arolwg hwn, cysylltwch â Richard Palmer ar 029 2090 9500 neu e-bostiwch Richard.palmer@dataunitwales.gov.uk.